

OKURKOVÁ SEZÓNA?

*L*éto a čas prázdnin bývají tradičně časem okurkové sezóny. Tento termín označuje skutečnost, kdy řešení skutečných společenských problémů je dočasně utlumeno odpočinkem většiny z nás a je nahrazováno „událostmi“, které mívají jepičí život.

Letos tomu však bylo jinak. Veřejné mínění u nás bylo zasaženo několika vzájemně zdánlivě vůbec nesouvisejícími událostmi, které nutí k zamýšlení.

Samozřejmě, povodně na Moravě a ve východních Čechách jsou otřesnou zkušeností nejen pro ty, kteří byli přímo postiženi. Ohromná vlna solidarity nesená v prvních okamžicích spontánním soucitem řadových občanů nemohla nevyvolat alespoň trochu pocitu určitého zadostiučinění, že jsme ještě ve velké míře schopni onoho lidského citu, který se označuje jako nezainteresovaný dar („nezainteresovaný“ ve smyslu nějakého osobního materiálního zisku z takového činu). Je to významná záležitost i pro profesionály výchovy a pro děti, se kterými pracují. Ponaučení je mnoho.

Například, že se může kdykoli přihodit něco zlého, co je téměř nepravděpodobné, a co je horší, než jsme si v klidných dnech dokázali vůbec představit. Možná, že napříště budeme i terminu „katastrofa“ užívat obezřetněji.

Náš vztah k přírodě i k lidem se touto událostí asi radikálně a hned změnil. Nutnost kultivování něčeho, jako je pokora a vzájemná lidská pouta, se však jeví naléhavěji. Nejen jako omšelé politické klišé té či oné politické strany. Situace spojená s povodněmi nastavila zvláštní lupu našim hodnotám. První reakce solidarity jsou však pryč. Jen s nimi nevystačíme. Tím spíše si uvědomujeme nutnost budování systému fungujícího společenského pouta a řádu, který bude oporou občanské společnosti.

V srpnu nastala jiná událost, která byla dalším zvětšovacím sklem obrazu naší společnosti. Romský exodus do Kanady, ať již má jakékoli rozměry, nemůžeme přejít mávnutím ruky. Vzato kolem a kolem, musíme být vděční TV Nova za její reportáž. Vždyť soudný člověk těžko uvěří, že tento pořad sám je příčinou onoho exodu. Příčiny leží jinde, a my jsme se je dlouhou dobu snažili spíše nevidět. Za co máme být vděční? Již velmi dlouho - snad dosud nikdy - jsme nezažili v médiích a jinde na veřejnosti tolik debat o toleranci a rasismu. Ten svár tezí a argumentů je nesmírně potřebný.

Netušené podoby rasismu a jeho předstupňů, tj. netolerance k odlišnostem a odchylkám, které v nás dřímou, nastolily i otázku hranic tolerance, otázku, jaký je skutečný život viditelných menšin (díky odlišné barvě pleti, odlišnému jazyku, odlišným kulturním zvykům). Jednoduchá a rychlá řešení nejsou po ruce. To konstatují všechny debaty i většina komentářů a statí v tisku. Kdo jiný než pedagogové si nejvíce uvědomují, že tyto fenomény se objevují a zakořeňují již v raném věku? Kolik odlišných dětí, často lišících se jen domácím kulturním zázemím, barvou pleti či nedokonalou znalostí českého jazyka, začíná (či spíše končí?) své vzdělávání a tedy i svou cestu ke (ztlížené) integraci do naší společnosti ve školách zvláštních? Pohledy téměř všech, kteří vystoupili v těchto debatách, se upínají k jediné historicky perspektivní variantě: k významu výchovy a školy. Význam školství vystoupil do popředí snad víc než v době stávek. Bylo by však značným zjednodušením přesouvat odpovědnost za řešení tak komplexního fenoménu především na školu. Hluboké problémy společnosti nemůže řešit škola. Tvrdit to zavání alibismem. I když tím škola jako most mezi rodinou a světem dostává další impulsy k regeneraci svého poslání, nutnost systémového řešení při budování zmíněného společenského pouta a řádu je i zde nabíledni.

Konečně, něco na první pohled banálního. Krachy cestovních kanceláří a bezmoc jedince, který se ne vlastní vinou dostane do překérní situace, ukazují ke stejnému problému. Co zmůže jedinec tam, kde chybí řád a pravidla? Jistě, ne vše dokážeme předvídat, nebo dokonce reglementovat. Uvědomujeme si však, že člověk je bez nich jako žeton či pěšák na šachovnici. Pojmy jako odpovědnost a důvěra mohou nabýt na vážnosti a na reálném obsahu jen tehdy, jsou-li garantovány nadosobními skutečnostmi, kterým člověk rozumí a na něž se může spolehnout. Vychovat vzpřímeného jedince, který rozumí svému společenství a umí o ně i pečovat, je-li to třeba, je úkol všech. Neuvědomíme-li si to a nebudeme-li podle toho jednat, budeme jen pěšáky ve hře, kdy za nás táhnou jiní.

Stanislav Štech